

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego

50-329 Wrocław; pl. Katedralny 12/6
51-502 Wrocław; ul. Miłoszycka 20 A
email: wwenz@archidiecezja.wroc.pl
swojczyce@archidiecezja.wroc.pl
kom.: +48/694448176
<https://orcid.org/0000-0002-2247-6160>

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Wprowadzenie

Recenzja rozprawy doktorskiej ks. mgra-lic. DAWIDA PIETRASA, pt. *Nadzwyczajna forma rytu rzymskiego. Obrzędy liturgii i pozycja prawna wspólnot po II Soborze Watykańskim*, Warszawa 2020, ss. 559, została przygotowana w związku z uchwałą Rady Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Prezentacja rozprawy i ocena wstępna

Rozprawa ks. mgra-lic. DAWIDA PIETRASA pt. *Nadzwyczajna forma rytu rzymskiego. Obrzędy liturgii i pozycja prawna wspólnot po II Soborze Watykańskim*, została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, pod kierunkiem Ks. prof. dra hab. Józefa WROCENSKIEGO. Rozprawa doktorska składa się z karty tytułowej, spisu treści [s. 2-8], wykazu skrótów [s. 9-15], wstępu [s. 16-23], sześciu rozdziałów: I – *Pojęcie i podstawowe regulacje „Nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego”* [s. 24-102]; II – *Regulacje prawne celebracji obrzędów Mszy Świętej nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego* [s. 103-208]; III – *Normy celebracji obrzędów Triduum Paschalnego, innych sakramentów i sakramentaliów nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego* [s. 209-265]; IV – *Status prawny wspólnot w jedności ze Stolicą Apostolską związanych z nadzwyczajną formą rytu rzymskiego* [s. 266-326]; V – *Status prawny wspólnot bez jedności ze Stolicą Apostolską związanych z wcześniejszymi formami liturgii* [s. 327-396]; VI – *Nadzwyczajna forma rytu rzymskiego w ujęciu liturgicznym (wybrane aspekty)* [s. 397-437], zakończenia [s. 438-445], bibliografii [s. 446-539] oraz Appendix I – II [s. 540-559].

W powyższym układzie metodologicznym, tak zaplanowana i przyjęta do realizacji rozprawa doktorska ks. mgra-lic. DAWIDA PIETRASA wyraźnie wskazuje, iż Jego zamierzeniem było integralne opracowanie szerokiego spektrum aktualnie występujących zagadnień, tworzących istotę dawnego rytu rzymskiego, określonego dziś kanonicznie jako *nadzwyczajna forma rytu rzymskiego*. Bowiem

dzisiejsza *forma zwyczajna rytu rzymskiego* została określona w procesie stopniowych zmian kanoniczno-liturgicznych, których merytoryczną inspiracją stały się wskazania soborowych konstytucji, dekretów i deklaracji powstałych i promulgowanych z natchnienia Ducha Świętego. Ostatecznym dopełnieniem tych zmian stały się promulgowane normy kanoniczne w zbiorach z 1983 i 1990 roku. Zarówno św. Jan Paweł II, jak i pap. Benedykt XVI zwrócili uwagę na dziedzictwo i dawną tożsamość liturgiczno-prawną Kościoła Katolickiego, która zawierała w sobie ogromne bogactwo *łaski i ducha*, przez pokolenia kształtujące pobożność Ludu Bożego i inspirujące w różnych formach wszelkie działania, których celem było osiągnięcie zbawienia. Jest prawdą, że nigdy nie godziło się o tym dziedzictwie zapomnieć, i nadal go nie zauważać, skoro nadal to dziedzictwo teologiczne i liturgiczne przemawiało do tak wielu *braci i siostr*, chcących w ten sposób naśladować Zbawiciela i budować gmach eklezjalnej pobożności. Dlatego korzystanie przez wiernych z dawnych form pobożności i sprawowanych czynności ministerialnego posługiwania, *zgodnie z dawną formą rytu rzymskiego*, nie mogło stawać w sprzeczności ze zreformowaną liturgią, która umożliwiła postrzeganie i przeżywanie *czynności Chrystusa i Kościoła*, zgodnie z reinterpretacją dziedzictwa Bożego we wspólnocie Ludu Nowego Przymierza. Minęło sporo lat, w których na nowo określono *zwyczajną formę rytu rzymskiego*, która zdominowała liturgiczne celebracje zbawczego misterium i przekonała do eksponowanych treści współczesnych katolików. Jednakże w gronie Ludu Bożego, na pewno z natchnienia Ducha Świętego, jest sporo osób, które pragną kroczyć drogą zbawienia, korzystając z dawnego dziedzictwa, tradycji i tożsamości zbawczej zawartej w dawnych celebracjach. Stąd dzięki wrażliwości wspomnianych Pasterzy Kościoła na nowo zostało wydobyte duchowe, kanoniczne i liturgiczne bogactwo poszczególnych wspólnot Kościoła Bożego, pozostających w integralnej jedności z Kościołem Powszechnym. Przez długi czas, biorąc do ręki rozprawę ks. mgra-lic. DAWIDA PIETRASA odczuwałem, iż mam do czynienia z dwoma autonomicznymi tematami sklejonych rozpraw doktorskich. Jednakże kilkukrotna lektura tego bardzo rozbudowanego opracowania, umożliwiła mi odkryć sens właściwy proponowanej monografii. Merytorycznie wskazuje ona bardzo rozległe dziedzictwo liturgiczne *ówczesnego zwyczajnego rytu rzymskiego*, który został poddany procesowi odnowy liturgiczno-kanonicznej w okresie Soboru Watykańskiego II. Na skutek tej odnowy kształt *zwyczajnego rytu rzymskiego* został usankcjonowany promulgacjami papieskimi, natomiast poprzedni kształt liturgicznych celebracji zyskał status *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego*. Autor wystarczająco opisuje te wydarzenia, istotne dla procesu kodyfikacji właściwej dla wyjątkowo bogatej Tradycji norm prawa kościelnego, z zachowaniem ich bogactwa i tożsamości dla przeżywanej wiary – nadziei – miłości na drodze do osiągnięcia zbawienia. Autor podjął postawiony problem w wymiarze więcej niż podstawowym, na co wskazał w tekście wstępu do rozprawy doktorskiej. We wstępnej ocenie mogę stwierdzić, że podjęte przez Doktoranta badania, które zaprezentował w monograficznym jakże obfitym objętościowo studium posiadają

pożyteczny wymiar. Autor z troską zapobiegliwego magazyniera pochylił się nad zagadnieniem *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego* do dzisiaj w polskiej i światowej literaturze kanonicznej tylko częściowo opracowanym. Ze źródeł i częściowych opublikowanych opracowań starał się wydobyć najistotniejsze składowe, które w sposób zintegrowany potrafią oddać sens i wartość dawnej *formy zwyczajnej rytu rzymskiego*, która w ocenie teologicznej nadal zachowuje bogactwo ministerialnego posługiwania dla osób, które pragną ją odpowiedzialnie przeżywać jako istotny wymiar ich zbawczej drogi. Przeprowadzona w sposób dostępny dla Autora naukowa analiza złożonych dzisiaj problemów, które wymagają subtelności kanonicznej, zarówno w interpretacji i w celebracji ministerialnej, może stanowić oczekiwaną pomoc w ukazaniu autentycznego bogactwa dawnej *formy rytu rzymskiego*, ciągle żywej w wymiarze wiary i Bożego oddziaływania we wspólnocie Kościoła Bożego. W omawianej rozprawie Autor wiele razy wskazał na zatroskanie kolejnych Papieży, zwłaszcza św. Jana Pawła II i pap. Benedykta XVI, o podjęcie należytej troski, aby z godnością zachować to dziedzictwo wiary i liturgiczno-kanonicznej tożsamości osób i wspólnot, dla których aktualnie *nadzwyczajna forma rytu rzymskiego* stanowi autentyczną drogę, na której chcą zachować to wszystko, co na przestrzeni wieków i aktualnego czasu stało się Bożym darem dla nich, jako części Kościoła Powszechnego.

Zatem rozprawa doktorska ks. mgra-lic. DAWIDA PIETRASA wpisuje się w działania istotne dla literatury kanonistycznej, w którym Autor z sumiennością i pracowitością podjął próbę wielowątkowego zaprezentowania zagadnień integralnie związanych z aktualnie prawnie i kanonicznie określoną *nadzwyczajną formą rytu rzymskiego*, która ma swoje źródła w dawnej kodyfikacji Kościoła Zachodniego, odzwierciedlającej pełny rozwój norm kanoniczno-jurydycznych w tym zakresie. Taka troska Doktoranta wskazuje na Jego pożyteczne dokonanie w przestrzeni współczesnych badań kanonistycznych, zwłaszcza w zakresie integralności norm, które ściśle warunkują bezkolizyjne współistnienie w zakresie ważności i godziwości ministerialnego posługiwania zarówno w wymiarze *zwyczajnej formy rytu rzymskiego* Kościoła Łacińskiego, jak i *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego* istotnego dla wskazanych wspólnot kościelnych.

Rozprawa zawiera w jakiejś mierze część historyczną, w której Autor podał wyjaśnienie podstawowych pojęć, a mianowicie: liturgia, obrzęd, obrządek, ryt, prawo liturgiczne i jego kształt w zbiorach z 1917 i 1983 roku, by następnie odnieść się merytorycznie do charakterystyki *rytów obrządku łacińskiego*, a mianowicie *rzymskiej tradycji liturgicznej* oraz *rytów nierzymskich* oraz wskazał na istotne dla soborowej reformy liturgicznej zasady. Bardzo istotne dla integralnej tematyki rozprawy stało się rozważanie na temat *statusu liturgii z 1962 roku jako nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego* i omówienie roli i pozycji prawnej Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei* [rozdział I]. W rozdziale II Autor pochylił się nad *regulacjami prawnymi celebracji obrzędów Mszy Świętej nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego*: stąd omówione zagadnienia: *reformy liturgii mszy św. po II Soborze Watykańskim, obrzędy*

mszy św. z 1962 roku, omówienie wydawanych zezwoleń i indultów na celebrację mszy św. z 1962 r. udzielanych do 2007 roku oraz bardzo szczegółowe omówienie *Motu Proprio Benedykta XVI „Summorum Pontificum z 2007 roku*. Wymagało to od Autora dokładniejszych analiz związanych z działaniami i decyzjami Prawodawcy kościelnego oraz omówienia istoty kolejnych etapów promulgowania norm warunkujących aktualizację działań i kościelnego posługiwania wobec katolików pragnących korzystać z *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego*. Natomiast III rozdział stanowi integralne dopełnienie rozdziału II, bowiem Autor rozprawy poświęcił go prezentacji *norm celebracji obrzędów Triduum Paschalnego, innych sakramentów i sakramentaliów nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego*. W tej części rozprawy Autor zastosował elementy konfrontacyjnego porównania, prezentując najpierw owoc soborowej reformy liturgiczno-kanonicznej, by następnie odnieść się do celebracji w *nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego*. Dotyczy to samego *Triduum Paschalnego, Rytuału Rzymskiego, Pontyfikatu Rzymskiego, Ceremoniału Biskupów, Brewiarza i innych ksiąg*. Po powyższej egzemplifikacji wskazanych przez Doktoranta zagadnień w rozdziale IV pochylił się nad *statusem prawnym wspólnot w jedności ze Stolicą Apostolską związanych z nadzwyczajną formą rytu rzymskiego*. Doktorant skrupulatnie ukazał *Administraturę Apostolską Personalną Świętego Jana Marii Vianney'a w Campos, Stowarzyszenia życia apostolskiego: Bractwo Kapłańskie Świętego Piotra, Instytut Dobrego Pasterza, inne instytuty na prawie papieskim i prawie diecezjalnym, stowarzyszenia wiernych oraz parafie personalne, kościoły rektoralne i duszpasterstwa*, w których podstawą celebracji ministerialnej jest *nadzwyczajna forma rytu rzymskiego*. Rozdział V stanowi merytoryczną kontynuację poprzednich rozważań, bowiem Autor zaprezentował *status prawny wspólnot bez jedności ze Stolicą Apostolską związanych z wcześniejszymi formami liturgii*. Merytoryczna prezentacja obejmuje: *Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X oraz inne wspólnoty*. Natomiast rozdział VI rozprawy stanowi autorską prezentację wybranych aspektów istotnych dla *zwyczajnej i nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego w ujęciu liturgicznym*. Należy wskazać, iż każdą część prezentowanego opracowania Autor kończy podsumowaniem, które w zróżnicowanym stopniu potwierdzają jego przygotowanie do pracy naukowej, jak również autorską zdolność do samodzielnych działań w tym zakresie.

Od strony technicznej rozprawa doktorska ks. mgr-lic. DAWIDA PIETRASA została napisana w języku polskim, liczy 559 stron tekstu i ważnych metodologicznych komponentów. Kompozycja rozdziałów jest zgodna z przyjętym planem badawczym a poszczególne rozdziały stanowią pod względem tematycznym zintegrowaną całość. Przedstawiona do recenzji rozprawa jest pracą samodzielną, a Autor podjął trud określenia szczegółowego zakresu badań naukowych, wystarczająco skorzystał ze źródeł i ważnych dla tak specjalistycznej tematyki naukowych opracowań. Tak dokładna kwerenda źródłowa istotnie podnosi wartość i walor prezentowanego opracowania z zakresu ewolucji prawa liturgicznego *rytu rzymskiego* Kościoła Zachodniego. Sposób cytowania oraz

merytoryczne odniesienia do źródeł i wykorzystanej literatury przedmiotu uważam za obfity i ujednolicony. Dysertacja ujawnia konsekwencję badawczą w działaniach Autora, popartą w sposób wystarczający merytoryczną treścią przywoływanych publikacji i też zawartych w dostępnych dla Autora naukowych opracowaniach. Doktorant wykazał autorską staranność w realizacji niezbędnych elementów konstytutywno-formalnych wymaganych dla wstępu i zakończenia rozprawy, dokładność i sumiennność w zgromadzeniu bogatych w ilość i jakość źródeł, literatury i naukowej dokumentacji w przypisach, których treść może stanowić dodatkowy i bogaty nurt w szczegółowym poznaniu obranego zagadnienia. Jednak ze względu na tak pracochłonne naukowe przedsięwzięcie Autor we wstępie dokonał jednak merytorycznej charakterystyki literatury przedmiotu, ale nie określił wprost *celu i novum* przedmiotu badań. Jednak wyraźnym motywem dla przygotowania prezentowanego opracowania stał się fakt, że w literaturze kanonistycznej nie ma tak spójnego i kompleksowego opracowania proponowanego zagadnienia. Jednak propozycja Doktoranta jest bardziej o charakterze relacyjnym i opisowym, a nie rozstrzygającym zauważone i istotne dla tematu problemy naukowej natury. Mam jednak świadomość, że w samej zawartości rozprawy zostały przez Doktoranta niektóre z nich zauważone, czego dowodem są treści poszczególnych podsumowań.

Autor zadbał o wierne stosowanie zasady poprawności metodologicznej. W samej treści rozprawy czy też tytułów zapowiadających można dostrzec jedynie kilka nieprawidłowości stylistycznych, które przy kolejnej korekcie językowej można usunąć. W pozostałych kwestiach zauważalna jest troska Doktoranta o jakość prezentacji i wykorzystania źródeł, jak i zgromadzonej literatury istotnej dla przedmiotu badań. Akcenty szczegółowe w zakresie podjętych badań zostały przez Autora raczej poprawnie rozłożone. Podjęta tematyka istotna dla prezentacji wartości dawnej *formy rytu rzymskiego* i jej aktualizacji jest ze swej natury inspirująca, zwłaszcza w kontekście jej naukowego poznania, lecz takiej *fascynacji* i inspirującej wartości zabrakło w samym sformułowaniu tematu rozprawy doktorskiej. To ożywienie jest konieczne, aby sprowokować czytelnika do osobistego poznania tej ważnej części jakże bogatej tożsamości liturgicznej Kościoła Łacińskiego, która przez całe wieki stanowiła dla pokoleń katolików sposób na praktykowanie wiary i osiągnięcie zbawienia. Potwierdzają tę prawdę i wartość dawnej *formy rytu rzymskiego* w sposób uporządkowany przywołane źródła, pozycje naukowe i opracowania wskazane w tak obfitym dorobku legislacyjnym i kanonicznym, z których treści Doktorant korzystał, a które w sposób wyjątkowy odnoszą się do samej Tradycji Kościoła Łacińskiego i nadal są w stanie chronić tożsamość tych wspólnot wiary, które pragną z przekonaniem korzystać z tego wyjątkowego dziedzictwa i autentycznego bogactwa Kościoła Bożego. Bibliografia zaprezentowana w opracowaniu jest wystarczająca, znacząco wyczerpuje podstawową bazę, istotną dla rzetelnej prezentacji przedmiotowego zagadnienia. Układ bibliografii i jej podział częściowy jest poprawny i właściwy.

Wnioski dla oceny merytoryczno-formalnej pracy doktorskiej

- Ks. mgr-lic. DAWID PIETRAS w swojej rozprawie, którą stanowią sześć rozdziałów, zaprezentowanej jako studium z zakresu prawa kanonicznego, podjął się egzemplifikacji prawnoliturgicznej *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego* w zakresie *obzędów liturgii i pozycji prawnej wspólnot*, które po Soborze Watykańskim II zachowały to wyjątkowe dziedzictwo eklezjalne jako przeżywanie własnej tożsamości. Jest prawdą, że w opublikowanych do tej pory wydawnictwach prawnokanonicznych nie ma tak kompletnie spójnego opracowania. Doktorant w szczegółowej kwerendzie naukowej dotarł praktycznie do wszystkich liczących się w tym temacie opublikowanych źródeł i opracowań naukowych, tak zagranicznych jak i polskich, które w sposób właściwy i z odpowiedzialnością włączył do treści prezentowanej rozprawy. Znaczną część istotnych wypowiedzi autorytetów naukowych możemy poznać, bowiem Doktorant umieścił ich znaczne wypisy w warstwie dokumentującej pod kreską. Należy podkreślić, że ks. DAWID PIETRAS sumiennie odniósł się do dorobku innych autorów i w sposób właściwy korzystał z osiągnięć uznanych autorytetów z zakresu prawa liturgicznego, zawsze potwierdzając tę czynność w sposób właściwy dla praktyki i poziomu badań naukowych. Doktorant we wstępie wystarczająco wskazał na specjalistów zagranicznych i polskich, których publikacje są integralnie związane z tezą rozprawy. Na podkreślenie zasługuje źródłowe potraktowanie szczegółowych punktów, istotnych jednak dla właściwej prezentacji zagadnienia.
- Na zawartość merytoryczną przedstawionej do oceny rozprawy złożyły się wstęp, sześć rozdziałów oraz zakończenie. Wstęp do pracy doktorskiej w metodologicznym wymiarze niezupełnie wyczerpuje konieczne elementy formalne, o czym już napisałem we wstępnej części recenzji. Autor nie postawił jasno i nie określił *novum* problemu badawczego. Specjaliści potrafią z zapodanej treści wydobyć ten problem, ale każdy z nich może mieć odmienne zdanie i pogląd. Określenie *novum* rozprawy jest potrzebne, bowiem samego Autora inspiruje do podjęcia naukowego trudu na rzecz rozwoju obranej dyscypliny. Doktorant wystarczająco odniósł się do źródeł podstawowych i wydanej literatury przedmiotu, która stanowiła bazę dla przygotowywania rozprawy. Autor we wstępie zwięźle zaprezentował merytoryczną treść rozprawy.
- Treść kolejnych rozdziałów, układ metodologiczny rozprawy, istotne dla następujących po sobie zagadnienia szczegółowe wskazują, że rozprawa jako całość stanowi spójne opracowanie zapodanego tematu. Doktorant ukazał dość statycznie szczegółowe kwestie opisujące *nadzwyczajną formę rytu rzymskiego*, istotne dla niego *obzędy liturgiczne* oraz *pozycję prawną wspólnot po II Soborze Watykańskim*. Natomiast w mojej ocenie dokładnie prezentowanym treściom mógłby nadać istotny dla opracowania motyw, a

mianowicie wskazać na wartość *pierwotnej formy rytu rzymskiego* dla tożsamości i dziedzictwa prawnoliturgicznego Kościoła Łacińskiego, co jest obecne w myśleniu i prawodawczej działalności Jana Pawła II a szczególnie papieża Benedykta XVI. Taki zabieg na pewno pozwoliłby wyłuskać w naukowym trudzie istotne elementy tego bogactwa i poznać dogłębnie tożsamość praktykowanej wiary. Tego wymogu nie spełnia prosta prezentacja historyczna danego rytu zastosowana w opracowaniu. Natomiast dynamiczne postawienie problemu zmobilizowałoby Autora do wartościowego trudu naukowego, inspirującej dyskusji i wyprowadzenia interesujących tez wskazujących na autentyczną wartość kształtującą i utrwalającą poszczególne formy w *rytach obrządku łacińskiego*. Taki zabieg mógłby pomóc w odpowiedniej prezentacji założeń odzwierciedlających tezy istotne dla zaproponowanej odnowy liturgicznej w dyskusji soborowej oraz w ukazaniu racji dla osób i wspólnot, które zabiegały o zachowanie własnej tożsamości liturgicznej, jako dotychczasowego dziedzictwa całego Kościoła. Potrzeba było później ponad czterech dekad, aby z powodzeniem i szacunkiem eklezjalnym powrócić do stanu kanoniczno-prawnego, istotnego dla *pierwotnej formy rytu rzymskiego*. Ten stan rzeczy Doktorant właściwie scharakteryzował odnosząc się do prawodawstwa Jana Pawła II, pap. Benedykta XVI i pap. Franciszka.

- Jako wartościowe i rzetelne uważam refleksje Doktoranta zawarte w kolejnych rozdziałach, sumiennie i czytelnie poprowadzona narracja, charakterystyczna dla prezentacji zagadnień szczegółowych, określonych autorską propozycją tematyczną [rozdział II]. Korekty językowo-merytorycznej wymaga tytuł rozdziału III, bowiem z jego treści wynika, iż Triduum Paschalne jest traktowane jako nadrzędny sakrament w kontekście pozostałych aktów ministerialnego posługiwania Kościoła. Wystarczy zrezygnować ze słowa „innych”.
- Doktorant dokonał również sumiennej prezentacji statusu prawnego wspólnot pozostających w jedności ze Stolicą Apostolską, które korzystają z *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego*. Cenna jest również charakterystyka duszpasterskich działań w poszczególnych Kościołach Partykularnych w Polsce i krytyczna ocena wydanych regulaminów, które mają zapewnić istotną *stabilność dla realizacji potrzeb wiernych*, pragnących uczestniczyć w liturgii sprawowanej wg *nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego*. Cenna jest również narracja Doktoranta nt. statusu prawnokanonicznego wspólnot nie pozostających w jedności ze Stolicą Apostolską, ukazująca również dialog i zabiegi Stolicy Apostolskiej o przywrócenie jedności i wspólnoty w zakresie ministerialnego posługiwania. Jak wskazał Autor możliwości budowania wspólnoty wiary i jedności w Kościele jest wiele, ale potrzeba dobrej woli i otwartości z każdej zainteresowanej strony dialogu.

- Należy zauważyć, iż rozdział VI stanowi udaną i nowatorską propozycję, której celem jest spopularyzowanie lub odkrycie na nowo *formy rytu rzymskiego*, który stanowił przez wieki autentyczne dziedzictwo wiary żywej.
- Biorąc pod uwagę włożony trud i merytoryczność osiągnięcia Doktoranta prezentowanej rozprawy należy Autorowi i Jego Promotorowi złożyć odpowiednie gratulacje, zwłaszcza za zauważalny wkład w kanonistykę polską i światową. Rozprawa (po dokonanych modyfikacjach) powinna zostać wydana drukiem, będzie stanowić poważną pozycję z zakresu kanonistycznych opracowań.

Sentencja końcowa

Prezentowana rozprawa doktorska ks. mgr-lic. DAWIDA PIETRASA stanowi potrzebne opracowanie, istotne dla pogłębionej i aktualnej refleksji o *nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego*, o jego bogactwie i tożsamości Kościoła Łacińskiego, jak również jego wartości dla wspólnot i osób, które odnajdują się w tak prezentowanym dziedzictwie łaski i ministerialnego posługiwania. Rozprawa stanowi osiągnięcie badawcze, z którego będą mogli skorzystać zajmujący się stosowaniem prawa kanonicznego. Spostrzeżenia wniesiono z życzliwością i troską o merytoryczną jakość opracowania specjalistycznego. Uważam, że praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z *Ustawą z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 179.*

Jestem przekonany, że Doktorant może być dopuszczony do następnych etapów przewodu doktorskiego, dlatego taki wniosek stawiam do Prześwietnej Rady Dyscypliny i Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Papieski Wydział Teologiczny
ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław
W. Wiesław Wenz
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego
i Prawa Wyznaniowego

Wrocław, dnia 26 września 2020 roku